

NÄITUS LENNUSADAMAS

MERE KUTSE

*Eesti Meremuuseumi
kunstikogus*

13.02
– 01.11 2028

Eesti Meremuuseum
Estonian Maritime Museum

Richard Sagrits.
Kalasadamas I. 1947.
Eesti Meremuuseum

#merekutse
meremuuseum.ee

ÕPETAJALE VASTUSED:

Merekunsti aardejaht I

Leia maal(id), millel on:

- Tallinna vanalinna kirikutornid - R. Sagrits "Kalasadamas I"; Tundmatu kunstnik "Tallinna reid 1820. aastal".

Siin saab rääkida maalidel näha olevatest kirikutest. Näiteks Sagritsa maalil on näha Oleviste kirikut, mis umbes 500 aastat tagasi oli väidetavalt maailma kõrgeim ehitis. Praegugi Baltimaade kõrgeim kirik. Kirikutorni ehituse eesmärk oli olla ka anda merel seilavatele laevadele navigeerimisel maamärgiks.)

- viis erinevat vee- ja õhusõidukit (A. Allemow "Laevad merel")

Lapsed saavad nimetada sõidukitüüpe, mida ära tunnevad. Aurulaev, purjelaev, allveelaev, lennuk, õhulaev ehk dirižabel. Milline on kõige vanem laevatüüp (purjelaev, seejärel aurulaev, siis allveelaev); millist õhusõidukit kasutatakse tänapäeval ja millist mitte (õhulaev). Mille abil liikusid (purjelaev – tuul puhus purjedesse ja lükkas laeva edasi, aurulaev – ahjusid köeti kiviõõga, tuli soendas üles katlas olnud vee ja veest tulnud aur pani laeva aurumasina käima, see omakorda liigutas suuri külgmisi rattaid või suurt sõukruvi ja laev hakkas liikuma; allveelaev – liigub diiselmootoriga või tuumaakudega, mis paneb laeva sõukruvi liikuma, allveelaeva sukeldumiseks täidetakse laevas veemahutid veega, siis on laev raskem ja vajub vee alla, aga ülestõusmiseks tehakse veemahutid jälle tühjaks ja laev muutub kergemaks ning tõuseb vee peale. Lennuk õhus võib olla vesilennuk (rataste asemel on suuskade moodi ujukid - pontoonid, mille abil saab vette maanduda ja veest õhku tõusta), lennukitel on mootorid; vanasti kasutusel olnud õhulaevadel oli ka mootor ja juhtimiseks pult, aga lendas see suur nn õhupalli abil, mis hoidis õhulaeva õhus, sest selle õhupalli sees oli õhust kergem gaas nimega heelium (nagu tänapäeval pannakse väikestesse õhupallidesse, mis lendavad minema, kui lahti lasta).

- punasetriibuliste purjedega laev (B. Rautsma "Tulelaev Nekmangrund")

Tulelaevu kasutati merel majaka asendajana. Tulelaeva ülesandeks oli märgistada vees laevadele ohtlikke kohti (madalikke näiteks) ja et tulelaeva oleks juba kaugele näha, värviti laeva kere erksavärviliseks. Sellel maalil näeb ka laeva värvilist kere ja tavapärase purjedega võrreldes rohkem silmatorkavaid purjesid. Sellelt sai ka valgus-, heli- ja raadiosignaale lasta. Seda laeva kasutati 20. sajandi algupoolel.

- Eesti kõige vanem tuletorn (M. Vint “Saaaremaastik II)

Pildil on kujutatud Hiiumaal asuvat Kõpu tuletorni, mis on Eesti vanim tuletorn ja ka Läänemere vanim. See on u. 500 aastat vana. Väidetavalt on see maailmas vanuselt teine või kolmas tuletorn, mille tipus on tuli pidevalt põlenud. Hiiumaast läks mööda Põhja-Euroopa tähtsaim Ida-Lääne kaubatee. Kõpu tuletorn ehitati laevade hoiatamiseks Hiiumadala eest. Meremehed sõitsid vanasti, kui kompassi veel ei tuntud, ranniku lähedal. Ka 14.-15. sajandil, mil laevad liikusid juba rannikust kaugemal, oli Kõpu poolsaar üks meresõidu orientiire.

- Jäätunud meri ja laevade rivi (A. Schmidt “Jääretk I” ja “Jääretk II”)

Siin võib tähelepanu pöörata merejääle - retk peaks olema Tallinnast Helsingisse 1918.a. paiku – siis oli tavalisem, et meri jäätus ära. Ka sel talvel 2026.a. on meri hakanud rohkem jäätuma, kui varasematel talvedel. Need laevad, mis maalil on, on sõjalaevad, aga näeme, et jää sisse on tehtud ette juba laevatee. Mis selle tegi? Jäämurdja. Seda tüüpi laev on ka meie tuntud muuseumilaev Suur Tõll Lennusadama kai ääres.

- Lumised mäed, purjelaev ja lendavad linnud (C. G. Röder “Matotškini väina äärne mägi Novaja Zemljal”).

See kujutab Eestist pärit teadlaste uurimisretke – ekspeditsiooni – Arktikasse Novaja Zemljale ja Lapimaale umbes 200 aastat tagasi. Ilm oli keeruline ja uurimisretk jäi lühemaks kui loodeti. Tähelepanu pöörata siin sellele, et tol ajal olid avastus- ja uurimisretkede meeskondades kunstnikud väga olulised. Taheti tagasi tulles näidata uuritud maade loodust ja keskkonda, aga sel ajal veel ei olnud leiutatud fotokunsti. Nii pidi kunstnik kõik nähtu kiirelt üles joonistama/maalima. Selle pildi tegi ka uurimisretkel kaasas olnud kunstnik.

- suured tormipilved ja uppuv laev (Tundmatu kunstnik “Laevahukk”).

Sellele ajastule iseloomulik laevahuku motiiv. Dramaatiline: suuredained, lähedal kaljud ja keskel külili (kreeni) vajunud laev ja lähedal päästepaat. Pöörata tähelepanu, mis tundeid selline kompositsioon vaatajas tekitab. Väike paat merehädalistega rõhutab mere suurust ja võimsust ja inimese väiksust loodusjõudude ees. Arvatakse, et see maal ei kujuta mingit kindlat päriselt toimunud laevahukku, vaid kunstnikku nägemust kujutletavast laevahukust.

Merekunsti aardejaht II

Selle ülesande puhul võib õpetaja kasutada töölehte kõikide pilditükkidega või eelnevalt välja printida ülesande pilditükid ja anda need eri gruppidele otsimiseks. Vastuste üle arutlemise käigus saab pöörata tähelepanu värvidele, meeleolule, tehnikale. Kas on realistlik kujutamine või on rakendatud ka fantaasiat?

Vastused:

1.

Fridrich Tammik "Jäämurdja Suur Tõll"

2.

Erik Schmidt "Kaubaaurik Merisaare põlemine"

3.

Reuben Chappell "Neljamastiline mootorkuunar Läänemaa" (sama nimi mõlemal pildil, sest tegemist on sama laevaga, mis on läbinud ümberehitused - purjede vähendamine).

4.

5.

John Henry Herbert McSwiney "Tilbury reid"

6.

Ants Vares "Kalevipoja Lennuk"

7.

Richard Sagrits "Kalasadamas I"

8.

Paul Kamm "Ristna tuletorn"

2. Merehääled, merelõhnad ja tunded

Õpetaja võib kasutada siinset valikut, aga võib ka ise valida ruumi, mille maale vaadelda, või ühe konkreetse maali.

R. Sagrits “Kala sorteerimine”

E. Schmidt “Nõukogude allveelaev...”

E. Mäso “Naissaare kalasadam”